

На хвилях життєвського моря...

Степан Карачко

(Присвячую світлій пам'яті моїх дорогих дідуса та бабусі.)

Одного разу, під час перегляду нашого сімейного фото — архіву, мені до рук потрапила фотографія, пожовтіла від плину років. На фотографії збереглося чітке зображення молодої пари, яка ніжно обіймалася, весело позуючи фотографу. Внизу був надпис " Навіки разом Штефан і Марійка. Варшава 1910 рік." Я обережно беру фотографію своєю тремтячою рукою, підношу ближче до сонячного світла і розглядаю її. З фотографії весело посміхаються обличчя ще зовсім юної пари і на мить мої думки полинули в ті далекі часи, коли вони були молоді і закохані, не передчуваючи нещасної долі, яка їм судилася. До мене підійшла донька і стала поруч.

-Татусю, а хто ця чарівна молода пара ?

— Це доню твої прадід і прабабуса. Доля їх виявилась дуже жорстокою. Вона розлучила їх і знову поєднала тільки через 15 років. Твої прадід і прабабуса пройшли, нелегкий життєвий шлях.

— Татусю, а чому ти мені нічого раніше не розповідав про них? — Вона обережно взяла фото у свої маленькі рученята, — будь ласка, розкажи про їхню долю!

— Я доню, десятиріччями зберігав у своєму серці цю, на перший погляд, просту життєву історію. Тепер я добре усвідомлюю, що тільки велика та прекрасна любов зігрівала в розлугі їхні душі та серця. Я розповім тобі живу легенду;

Літо 1909 року видалось напрочуд погожим. Маленьке галицьке село, з якого походить наше коріння, розкинулося в широкій долині уздовж двох берегів невеличкої річки Нічлави, яка змійкою звивається поміж сіл і впадає у ріку Дністер. З іншого боку села видніється старий сосновий ліс, в ньому колись був і наш наділ. Коли виходиш весняної пори на гору за селом, — то перед тобою внизу видніються зелені островці на синьому морі — це охайні людські садиби, де весело гудять бджоли. Далеко за селом видніється юрба овечок та корів, що на очереті скубають першу, запашну, весняну травичку. З гори село виглядає немов барвіста вишиванка, яку так уміло вишила сама матінка — природа, купаючи її у чистих ранішніх росах. Село в той час налічувало понад 300 дворів. Посеред села стояла старенька церква з трьома куполами, яку було видно далеко, навіть за околицею. Вона завжди виблискувала своїми бляшаними куполами на сонці, а з дзвіниці доносився тремкий малиновий дзвін, який своїми різними мелодійними барвами сповіщав селян про сумні та веселу події у селі. Він був якийсь особливий, цей дзвін його неможливо було переплутати з іншими дзвонами. Літом місцева річка Нічлава в деяких місцях так пересихала, що кури її переходили в брід. Вони заходили до сусідських городів і нищили засіяні грядки. Тому кури були

причиною постійних сварок між сусідками. Тогорічне літо видалось таки вигідливим. Вночі перепадав теплий дощик, а на ранок землю обігрівало сонечко. В полях дозрівало жито, а в ньому синім сяйвом, розсипалися чарівні волошки. На панських ланах дозрівала пшениця та соняшники, які гойдали своїми жовтенькими голівкам на вітру немов віталися з перехожими. Тож селяни мали надію на добрий врожай. Літні ночі були якісь особливі. В той момент, коли сонце сідає за обрій і сутінки огортають землю, затихає на полях людський гомін. І на небо за-за гори величаво виринає ясний місяць він заливає долину села тихим срібним сяйвом. Нічне повітря стає надто чистим і легким немов добре молоде вино, що ти його смакуєш і хмелієш. Повітря наповнює груди і на душі стає спокійно та затишно. Кожен шелест, кожен звук чується особливо виразно.

Десь вдалині пролунав крик птаха, забряжчала вуздечка на коні, хтось дзенькнув щосили чимсь металевим. Враз звук урвався і в'язка тиша поглинула все навкруг.

Потім почулася пісня, яку затягли дівчата. До дівочих голосів приєдналися інші голоси і пісня стала багатоголосою і полилася у чарівну серпневу літню ніч....

В ті часи Галичина була під пануванням польської шляхти і тому українським селянам переважно жилося дуже важко, але серед них були і заможні господарі, які жили у достатку, мали великі лани полів та лісів. Один з таких господарів володів гарним просторим будинком, конюшнею, в якій утримував породистих коней, що їх привозив із Бессарабії від циган. На подвір'ї стояла велика стайня. Під стріхою стайні гніздилося безліч ластівок. Вони своїми гніздами обліплювали майже всі будівлі. Ластівки для селян були справжнім барометром майбутньої погоди. Коли літали високо в небі, то сповіщало, чекати сонячної погоди, а як низько над саму землю, то означало, що треба селянам очікувати дощу, тому люди дбайливо оберігали цих співучих пташок.

Власника великого господарства звали Іваном, його дружину Анною сина Штефаном. Штефан на той час був студентом Варшавського університету. Він якраз перебував на вакаціях у рідному маєтку...

Сьогодні Штефан прокинувся раненько, тільки перші півні заспівали, бо не брав його сон. Усе думав про своє кохання — Марійку, її чарівну вроду, голубі очі та ніжні уста. Вона походила з дуже бідної родини. Разом з батьками від самого ранку і до пізньої ночі тяжко працювала на панській ниві, заробляючи того злого на прожиток. Штефан добре розумів, що рідня Марійки не рівня його заможній родині, тому і не мав надії на благословення свого батька їхньому шлюбу, але вирішив боротися за своє щастя до кінця. Піднявшись, Штефан вийшов на подвір'я і побачив, що птиця вже давно не спить. Тут галасливо кричали кури, гуси, індики. Птахи підбігли і почали дзьобати його у босі ноги в надії на смачний сніданок. Штефан зайшов спочатку до комори, насипав із мішка у відро зерна золотистої пшениці і розсипав її по коритах. Потім набрав з криниці свіжої води і розлив її у коритця для пиття. Вся птиця збіглася і почала жадібно ковтати зерно, а Штефан із задоволенням спостерігав за гомінкою зграєю. Згодом він попрямував до конюшні, бо саме коні були ще однією його пристрастю. Відкриваючи конюшню, він почув іржання коней, які так вітались з ним,

потрапляючи своїми хвилястими гривами. Штефан підійшов до свого улюбленця Каштана, погладив його ніжну попелясту гриву, почав з ним розмовляти. Каштан уважно дивився на свого господаря і радісно іржав. Штефан, пригостив коня грудочкою цукру, відв'язав стремено і випустив на подвір'я. За Каштаном випустив інших коней. Вони вибігли на подвір'я і стали юрбою біля воріт, очікуючи господаря. Штефан відкрив ворота і попрямував до річки, коні вибігли з двору і побігли вперед, переганяючи один одного. Перед річкою вони зупинилися і зайшовши у ранішню воду, почали пити, фиркаючи. Сонечко піднімалося, лагідно пестячи промінцями конячі гриви, а ті виблискували і мінилися всіма фарбами веселки. Штефан, знявши, одяг, скочив у воду. Тіло огорнула ранкова прохолода, сповнюючи його бадьорістю. Потім милом та щіткою почав вимивати всіх коней, а вони немов маленькі жеребчики стрибали та тішились. Штефан вийшов на берег, вдягнувся, підійшов до джерельця, яке було поруч, набрав у долоні чистої водиці, напився, присів, милуючись красою природи. Повітря п'янило його пахощами трав та квітів. Поруч птахи виспівували свої пташині мелодії і Штефанові здалося, що тут справжній рай.

Сонечко піднімалося все вище, ранішня роса пропала з трав та квітів. Сполохані барвисті метелики злинули з пелюстків квітів угору, бджілки забриніли. А там і коник-стрибунець озвався. А сонечко так і сипле золотистим промінням. Поруч над берегом стояв могутній давній дуб, на вітах якого сиділа пара молодих голубенят, які ніжно воркували. Милуючись птахами, Штефан пригадав свою розмову з Марійкою;

— Чого нам чекати далі, мила моя Марійко, ти знаєш, як я тебе кохаю? Я в неділю зашлю до тебе сватів.

Марійка на мить замислилася. Штефан продовжив:

— Я поговорю сьогодні зі своїм батьком, буду його просити, щоб дозволили мені одружитися з тобою, а якщо не дозволять, то знай, я тебе викраду й повезу аж до самої Варшави!

— Ти що? Схаменись! — промовила схвильовано Марійка. — Не можна йти супроти батьківської волі, це гріх перед Богом, твої батьки нам цього ніколи не простять і від тебе відречуться та позбавлять спадщини.

Штефанові стало дуже важко на душі. В такі хвилини для нього завжди був порадиником кишеньковий "Кобзар" Т. Шевченка. Він витягнув його з кишені, погортав та почав декламувати:

Туман, туман долиною,
Добре жити з родиною
А ще краще за горою,
З дружиною молодю...

— Кохана, ну й що з того, що мій батько багач на селі, а ми з тобою поїдемо в широкий світ і самі собі заробимо на більше господарство. Повернемося у рідне село і збудуємо своє гніздечко.

Штефан продовжив цитувати "Кобзаря":

Я так її, так люблю
Мою Україну убогу,
Що прокляну святого Бога,
За неї душу погублю!

Марійка добре знала характер свого коханого. Він був цілеспрямований, твердий, затятий — що задумає, то й зробить. Тому вирішила перевести розмову в інше русло

— А у мене, любий, для тебе подаруночок, вгадай який? Я потайки від батьків вишила тобі вишиванку, — протягнула йому вузлик. Розв'язавши його, Штефан побачив гарно зложену вишивану сорочку. Він швидко вдягнув її, вона була якраз його розміру і дуже йому лічила. Оглядаючи обнову, він радісно вигукнув:

— Які чудові візерунки! Звідкіля ти їх набрала, Марійко?

— Цих візерунків навчила мене моя бабуса. Це галицькі візерунки. Споконвіку зберігалися вони в нашій родині. Вони ще довго стояли й говорили, обійнявшись, і милуючись одне одним.

Ті літні дні спливали неупинно, і вакації Штефана підходили до кінця. Він добре розумів, що починати розмову з батьком про сватання до Марійки — марно, але одного разу таки здалеку почав просити батькової ласки:

— Дорогий батьку, я весною закінчую свою науку і мене направлять на роботу, тож дозвольте, щоб засватати Марійку.

Почувши ці слова, батько так обурився, що почервонів і почав кричати щосили на сина:

— Зарубай собі на носі, дорогий синочку, ніколи цього не буде! Щоб ми знали з тими голодранцями? Вони нам не рівня і ви ніколи не одружитесь. А як тобі вже припекло таки женитися, то в сусідньому селі є нам рівня — Паньки, в них дочка на віддані з хорошим приданим, а про Марійку і забудь назавжди. Штефан був дуже здивований і засмучений, що рідний батько ладен його женити заради багатства, але послухатися батька не смів. І тоді він вирішив таємно повінчатися з Марійкою у Варшаві. Але, чи погодиться з його задумкою Марійка? Чи покине вона заради нього рідну домівку, батьків, Україну? Про це все він хотів як найшвидше поговорити з коханою. Ледь дочекавшись вечора Штефан прибіг до верби, де вони з Марійкою потайки зустрічалися. Ця верба стояла на околиці села. Вона приховувала їх своїм пишним гіллям від злих очей та недобрих людських язиків. Там його вже чекала Марійка. Він розповів їй про свою розмову з батьком і про те, що батько заборонив йому навіть думати про шлюб. Між ними настала довга тиша, яку раптово перервав Штефан:

— Марійко, а я тебе викраду. Приходь останньої неділі цього місяця після опівночі під нашу вербу, я заберу тебе до Варшави і там ми поберемося. Марійці від його слів стало і радісно, і сумно. Як покинути рідних серцю батьків, залишити самих самотніх? Але любов до Штефана кликала її за ним.

Цілий тиждень Марійка вагалася і роздумувала. Але ось і настала та довгоочікувана неділя. Марійка прокинулася вдосвіта, коли в хаті всі ще спали міцним сном. Вона одягла нову вишивану сорочку, заплела в косу стрічку і крадькома побігла до церкви. Церква була вже відчинена, паламар почав запалювати до утрені свічки.

Марійка впала на коліна перед образом Пресвятої Богородиці, склала руки і почала молитися за батьків.

На очі накотились сльози, бо дуже любила їх убогих, просила щастя їм і собі з Штефаном.

— Ми не назавжди покидаємо рідний край, ми обов'язково повернемося сюди. Прости мене, Матір Божа.

Цілий день Марійка не знаходила собі місця в хаті намагалася зробити все, щоб бодай нічого не запідозрили батьки, а у самої серце обливалося кров'ю, коли вона дивилася на них. Ввечері прилягла, але сон зовсім не йшов. В хаті вже всі міцно спали, а Марійка не змогла стулити очей хоча б на мить. В голові все перемішалося. Ніч була тепла і тиха, лише де-не-де чувся гавкіт собак. На небі іскрили зорі. В повітрі духмяніло запашними садовими квітами. Місяць вже піднявся височенько, заглядаючи у її віконце, немов промовляв до неї: "Марійко, не проспи своє щастя". Вона піднялася, тихенько відкрила вікно і вистрибнула в нічну тишу. Бігла озираючись, чи за нею ніхто не женеться і не помітила, як добігла до верби. Зупинилася, прислухалася до темної ночі, відчула як б'ється її серце, немов ковальський міх, ніби хоче вискочити з грудей. Вона стояла під вербою і тремтіла, немов вербовий листочок на вітру. Згодом з глибини темної ночі почувся гуркіт коліс брички, він все наближався до верби. Марійці здалося, що цей гуркіт збудить все їхнє село. Нарешті бричка зупинилася, з неї зіскочив Штефан і підхопив Марійку на руки. Він тримав її, немов боявся випустити своє щастя хоч на мить. Ніжно обнімаючи та цілуючи її в уста, промовив схвильовано:

— Любе моє серденько, я знав, що ти прийдеш і ми будемо разом назавжди. Коні зірвалися з місця і помчали. Марійка озирнулася назад і побачила, як рідне село, міцно спить, наче купане дитя, зникає за обрієм. З її очей покотилися сльози. Фірман щосили вдарив батою коней і вони щодуху помчали Штефана і Марійку у нове життя...

Наступного дня по селу покотилися чутки, що Штефан викрав Марійку і повіз до самої Варшави.

Тим часом вони під'їхали до Львова. Звісно, що у Марійки паспорта не було, тому перетнути кордон вона не змогла. І як не благав Штефан польських прикордонників, навіть розповів їм про своє кохання, сподіваючись, що їхні серця пом'якнуть, але прикордонники залишилися неблаганними. Штефану і Марійці довелося повернутися назад до Львова і шукати іншого шляху переправи через кордон. Марійка вперше побачила Львів. Тут все для неї було новим; вона все розпитувала Штефана: "А що це? А що те? — немов маленька дитина, тримаючи міцно Штефана за руку.

Надвечір вони стомлені зайшли до кав'ярні. І у кав'ярні їм випадково трапився старий циган, який погодився за 100 злотих провести їх в обхід прикордонного контролю. Вночі Штефан і Марійка вирушили пішки через ліс за циганом —

провідником. Коли вони вже почали переходити кордон, десь поруч пролунали постріли. Кулі влучили в Штефана, він впав заливаючись кров'ю. Марійка не розгубилася, підхопила його під руки і вони разом попрямували в бік Польщі. Знесилені довго блукали незнайомою місцевістю. А під самий ранок досталися до маленького польського села і постукали у двері крайньої хати. Вийшов молодий чоловік і дуже перелякався, побачивши їх закривавлених, але все ж впустив. Господар оглянув Штефана, поранення виявилось незначним. Він перев'язав рану і пригостив гостей сніданком. Вони перепочили від нічної пригоди і подякувавши господареві, вирушили до Варшави.

У Варшаві пара оселилася в маленькій хатині, яку Штефан наймав на околиці. Зранку молодий чоловік вирушав до університету на науку, а Марійка залишалася вдома, бо Штефан заборонив їй виходити на вулиці міста, немов відчував серцем щось зле. Вона залюбки займалася домашнім господарством і очікувала коханого, виглядаючи у віконечко і намагаючись розгледіти серед багатьох перехожих знайому постать, а коли він повертався, радісно зустрічала його.

Ввечері Штефан навчав Марійку грамоті, бо вона була неписьменна і розповідав про своїх друзів-справжніх українських патріотів, які організували товариство "Січ", до якого він також належить, про те, що польській професурі це не до вподоби, тому українські студенти збираються таємно і читають твори Михайла Грушевського і Тараса Шевченка. А скільки було радості в Марійчиних очах, коли він пообіцяв їй познайомити з друзями на Шевченкові роковини.

Згодом Штефан геть занурився у свою науку, бо в незабаром йому потрібно було захищати дипломну роботу, а Марійка залишалася на одинці з "Кобзарем". По складах вона перечитувала рядки:

"Заросли шляхи тернами
На тую Вкраїну,
Мабуть, я її навіки,
Навіки покинув.
Мабуть, мені доведеться
Читати самому
Оці думи? Боже милий
Маю серце широке
Ні з ким поділитись!..."

Її думками поверталася у рідну домівку до стареньких батьків.

Дні невпинно збігали у радості та любові. Минула сувора зима і настала довгоочікувана весна. Якось Штефан приніс великий букет білих первоцвітів. Марійка, отримавши ці перші весняні квіти, пригадала рідне село, де вона з дівчатами ходила в ліс за пролісками. Їй так захотілося побачити своїх батьків, що на очі накопилася сльоза.

Час минав, а з ним і страх. Марійка потроху почала виходити на вулиці старенької Варшави.

Одного разу Штефан прийшов раніш, ніж завжди й радісно промовив :

— Мила Марійко, готуйся, ми цієї неділі підемо вінчатися і об'єднаємо свої серця перед нашим Господом Богом. Є ще й інша новина, — продовжував Штефан , — я виробив тобі паспорт, а мене направляють на роботу до Лондона, поїдемо разом. Марійка дуже зраділа, бо тепер їх ніхто і ніколи не розлучить.

У неділю зранку до них зайшло багато студентів і всі вони юрбою пішли до маленької Греко-Католицької Церкви. Молодий був вбраний у вишиванку, що вишила йому Марійка, а молоду до вінця дівчата вдягли у вельон. Після служби Божої їх обвінчав сивочолий священик, промовивши до них так:

— Яка гарна ця молода пара, тож хочу вам від щирого серця побажати довічної любові, злагоди і щастя. Любіть одне одного. Молодих привітали студенти і навіть незнайомі люди. Потім вони відсвяткували цю подію. Веселились, танцювали та співали рідні серцю українські пісні до пізньої ночі.

До дня від'їзду залишалося все менше часу і вони готувалися у далеку подорож, накупивши валіз та різних речей. Того дня Марійка прокинулася раненько, швидко приготувала чоловікові сніданок, вони сіли разом до столу і Марійка не зводила очей зі Штефана. На порозі вони довго стояли, цілувались і милувались одне одним. Він побіг в університет попрощатись з друзями та професурою, а Марійка тим часом причепурилася й вирішила пройтися перед від'їздом до далекого Лондону, вулицями Варшави. На вулиці, вона пригадала стару галичанську пісню, яку завжди співала її бабуся та почала наспівувати її. Вона уважно роздивлялась будиночки, їй здавалося, що вони з нею вітаються і вона їм у відповідь хитала головою.

Марійка не помітила, що за нею вже давно стежать двоє чоловіків на бричці. Бричка рухалася спочатку помалу, потім швидше, а коли порівнялася з нею, звідти вискочили два здорові хлопці і схопили беззахисну молоду жінку. Зав'язавши їй очі, жбурнули у бричку і помчали у невідомому напрямку.

Штефан веселий та щасливий переповнений різними приємними новинами, повернувся додому. Але замість Марійки він змітив шмат паперу під дверми. Він тремтячими руками розгорнув папір, узнавши почерк рідного батька, прочитав наступне:

"Штефане!

Ти не послухав мене тоді знай, ти, більше ніколи не побачиш своєї голодранки, а за те, що ти мене зганьбив на цілу округу, я позбавляю тебе всіх моїх маєтків та спадків.

Твій колишній тато"

У нього вмить защемило серце, відчуваючи щось недобре.

Штефана немов ударило електричним струмом. Від раптового болю в серці в нього підкосилися ноги, спершись на крісло він присів. Але миттєво опанувавши себе, і вибіг

на вулицю: почав кликати Марійку: Потім закричав щосили: "Кохана, де ти відгукнись!" плачучи, немов мале беззахестне дитя. Він стояв посеред вулиці, не розумів куди йти і що робити. На крик зійшлися люди, розпитуючи його: Що, трапилось? Він крізь сльози промовив: "Викрали мою Марійку, допоможіть мені її відшукати. " Люди, що зібралися лише знизували плечима, даючи зрозуміти, що ніхто нічого не бачив і не чув. Ще довго Штефан стомлений блукав вулицями міста, перепитуючи людей, але про Марічку й чутки не було. Повернувся додому, коли на дворі вже стемніло. Оглянув кімнату, де вони разом перебували найкращі дні в їхньому житті. Навкруг стояла тиша та порожнеча, а в його душі панував сум. Він більше не чув щебету його коханої. На очі Штефана повернулися сльози.

-О, Боже ,за що мені така кара від мого рідного батька? Хоча б вона залишилася живою...

На другий день він пішов у поліцію і заявив про пропажу Марійки, але, то було все марно вона немов крізь землю провалилась. Він зрозумів, що його пошуки Марійки нічого не дадуть. Можливо її вже немає в живих. В голову лізли різні найжахливіші думки. Зібравшись силою і духом, він виїхав до Лондону де на нього чекала нього нова робота.

Про те що трапилось з дружиною Штефан дізнався аж через 15 років.

За наказам Штефанового батька її викрали й кинули у сирий підвал, де мали вбити, після того як Штефана піде до Лондона. Годували її лише один раз на день — кусочком хліба та горщиком холодної води. Дні для Марійки видавались роками. У підвалі було зимно. Зовсім знесиливши, вона просила у Господа Бога єдине: щоб залишився живий її коханий, а за себе нічого не просила, упокорившись, що її, чекає тільки смерть. Там вона просиділа шість днів. Настала шоста ніч. На дворі було темно, лише чути було як в далечині гримів грім. Раптом почувся чийсь голос "Марійко, тікай цієї ночі, бо завтра тебе вб'ють." Не знаючи звідкіля у неї, миттєво появилася сила і вона плечима виважила підвальні двері і в мить відчула свободу, дихнувши на повні груди вирвавшись із пастки смерті. І почала бігти геть.

Вона ще довго блукала по нічні Варшаві і аж під ранок потрапила на ту вулицю, де вони провели кращі дні удвох з Штефаном. Підійшовши крадькома, ближче до будинку, вона побачила замок на дверях і усе зрозуміла. Штефана у Варшаві немає. Вона почваланала на край міста. Пересидівши весь день у лісосмузі, Марійка вирішила повертатися до рідної домівки на Галичину і впасти на коліна перед батьками та просити у них вибачення. Їй доводилось іти тільки вночі, а вдень переховуватися: то в лісосмузі, то у садах, а іноді навіть в копиці сіна їй здавалося, що за нею постійно хтось стежить. З Божою ласкою вона перейшла кордон в тому місці, де з Штефаном тікали до Варшави, яка з'єднала їх серця і розлучила на віки.

Так вона пішки дісталася до Львова. Там пішла в найми, щоб заробити хоч якусь копійчину, аби дістатися до рідного села.

Працювала у різних людей. Якось вона потрапляє до місцевого лікаря, який відразу зрозумів, що вона вагітна, але вирішив нікому нічого не говорити: ні своїй дружині, ні

Марійці.

Марійка швидко звикла до роботи наймички. Якось вдосвіта Марійці стало млосно і вона зрозуміла що під своїм серцем носить дитя. Ото було радості в Марійчиних очах.

Дні збігали невпинно і однієї ночі у неї розпочалися пологи. Лікар наказав дружині готувати гарячу воду та нести простирадла. На світ Божий появився син, а назвала його Марійка в честь Штефанового батька Іваном, котрий так жорстоко розлучив їх, але десь у глибині свого серця вона його розуміла і не тримала на нього зла. Марійка подумала: а який би був щасливий Штефан, дізнавшись, що в них народився син!

Спочатку лікарева дружина вирішила Марійку з немовлям відправити геть, але розумний газда заборонив дружині це робити і переконав її, що це великий гріх від Бога, вигонити на вулицю беззахисну жінку з маленьким дитям. Дружина на Марійку тримала злість і дуже заздрила їй адже самій Бог не давав їй дитяти.

На дворі настала весна, та теплі дні. Марійка дуже непокоїлась, за сина його життя не знала як її приймуть батьки. Зібравшись з силою, вирішила йти до своїх рідних. Йшла переважно пішки, тримаючи на одній руці маленького синочка, а в другі вузлик із речами.

По дорозі вона бачила, як люди поралися біля землі і тут пригадала своїх батьків. На дворі вже почало смеркати, коли вона підійшла до крайньої хатини попросилася переночувати. Там мешкала велика циганська сім'я. Вони розговорилися, і виявилось що це сім'я циганського барона, в якого було восьмеро дівчат і ні одного хлопця, а їм так хотілося щоб був у них барон — спадкоємець. Ось вони і запропонували Марійці великі гроші за дитину коли вона відмовилася вирішили силою забрати сина. Але Марійці таки вдалось їх обдурити і вночі втекти.

Незабаром Марійка повернулася у рідне село. Тут на неї чекало мало радості. Перша звістка, яку вона почула це те що вже немає серед живих Штефанового батька. По-друге батько Марійки не захотів прийняти свого онука: "Із байстрюком не пущу на поріг". Мати Марійки умовляла чоловіка, щоб заспокоївся та змирився. Але те все було марне умовляння. Батько стояв на своєму. Марійка все старалася пояснити батькові, що вона зі Штефаном у законнім шлюбі, а син має батька. Проте батько був невблаганний. Вона із сином винаймала одну кімнатку на сусідній вулиці. Тяжко наймитувала й просила в Бога єдиного щоб ще хоч раз побачила свого коханого Штефана. А тим часом Штефан почав надсилати листи на Галичину та до Варшави в пошуках своєї коханої, але листи так і не доходили до їхнього адресату.

Він дістав на заводі реноме спеціаліста, а в 1913 році британський уряд його, як висококласного фахівця, направляє на розбудову британських колоній до Канади. Саме тут навколо нього згуртувалися переселенці, що приїжджали із Галичини та Буковини. Він брав активну участь у житті українців емігрантів. Навіть очолив товариство "Галичина". За його проектними розробками було побудовано Греко-Католицьку Церкву у Вінніпезі. Будував фабрики, заводи у Торонто, Оттаві. Так промайнули п'ятнадцять років, але весь цей час його душу зігрівала надія повернутися у Варшаву та Галичину і розшукати могилку Марійки...

У 1925 році його призначили, керівником заводу у Вінніпезі. На завод просяться нові переселенці на роботу з Галичини та Буковини. З одним із них він розговорився та дізнався, що переселенець із Галичини родом з сусіднього села. Штефан, відкрив земляку свою таємницю :

— Минуло п'ятнадцять років, як мене рідний батько розлучив із коханою, напевно її вже і серед живих немає.

— Ось повернусь і розшукаю її могилку й поставлю пам'ятник нашій любові. На його очі накотились сльози смутку. Земляк на мить замислився уважно подивився на Штефана, в очах якого стояла біль і туга і промовив:

— Ваше прізвище, перепрошую, Карачко?

— Так. Тихо промовив Штефан.

— Пане Карачко, про ваше кохання знає весь наш повіт. Ваш батько віддав Богу душу, а матуся жива і Марійка ваша теж жива, мешкає у вашому селі і росте у неї легінь — синок Івась, якому вже минуло, напевно, зо 14 літ.

Спочатку Штефан не повірив цим словам, але раптово його серце защеміло, в роті пересохло він декілька хвилин не міг промовити ні слова. Тільки десь із глибини його ества вирвалося.

— Це правда? — перепитав Штефан.

— Так паночку, чиста правда. Клянусь вам усім світом. Штефан ледь не задушив в обіймах свого земляка. Його радості не було меж. Щосили закричав;

— Боже Великий, ти почув мої молитви вона жива!

На мить він думкою та серцем полетів на рідну землю. Штефан вирішив негайно їхати до рідного села. Він забрав із банку зароблені гроші і пішов на завод попрощатися зі своїми робітниками та друзями. Веселий та щасливий він уже прямував заводським цехом, прощаючись із кожним працівником особисто, як хтось крикнув:

— Падає балка тікайте геть пане Карачко. З крана зривалася залізна балка, впала на трубу, а труба щосили вдарила його, звалила на землю і перебила у двох місцях, ногу. Штефан стікав кров'ю, до нього збіглися робочі і на руках обережно винесли його на вулицю до швидкої допомоги.

Карета швидкої забрала його до Отавського шпиталю. Лікарі намагалися врятувати йому ногу але нажалі їм це не вдалося...

На останньому консиліумі професорів-лікарів було винесено важке рішення і ампутація ноги. А з голови Штефана не виходило. "Як я повернуся до Марійки та сина, хіба я потрібен їм калікою?". В тій же палаті, поруч, лежав юний, індійський Раджа, який потрапив в катастрофу.

Лежачи прикуто до ліжка вони добре здружилися і Штефан розповів йому про нещасну свою любов і сказав, що якби зміг то на крилах полетів би на рідну землю до Марійки та синочка.

Незабаром батьки Раджі приїхали з Індії і привезли із собою цілителя, який без медичного втручання, через короткий час, підняв Раджу на ноги. Раджа був сам закоханий і співчував Штефанові, тому наказав цілителю поставити на ноги і Штефана.

Через декілька місяців Штефан уже вчився на милицях ходити заново, немов мале дитя. А згодом він повернувся до нормального життя. Цілитель вилічивши йому ногу. Штефанові канадський уряд виплатив велику страхову суму, та генерал-губернатор Канади особисто вручив паспорт громадянина Канади. Але все це зовсім не зігрівало, бо думками він був із коханою дружиною та рідним сином, бо так хотів їх обняти та розцілювати...

Довга подорож Штефана до України розпочалася з маленької пригоди. При від'їзді він вирішив, відправити своє майно поштою, прикупивши ще різного господарського краму. Із ним разом посилку також відправляв його добрий приятель — француз Жюльєн, і як з'ясувалось пізніше на пошті переплутали їх адреси на посилках, відправивши Штефанову у Францію, а приятеля Жюльєна на Україну, але це була лише перша незначна пригода.

Штефанові довелося дванадцять днів пливти на кораблі по Атлантичному океану до берегів Європи. На шіфі знаходилося понад сто пасажирів, і коли в океані піднявся сильний шторм. Шіфою почало гойдати, немов пір'ям. Серед пасажирів, на шіфі почалася велика паніка люди почали вигукувати: "Боже, спаси наші душі!". Капітан намагався заспокоїти людей, але це ситуація складалася критична. Серед пасажирів був священик, який миттєво, взяв ситуацію у свої руки та закликав усіх молитися. Люди різних конфесій почали повторювати за ним молитву "Отче наш" і тут сталось диво, океан, заспокоювався і шіфа доплила до місця призначення не ушкодженою.

На дворі був зимовий вечір коли Штефан дістався до рідного села. Місяць, що піднімався з-за снігів, був якийсь особливий: щирий та веселий і привітний. Зорі, особливо виразні і яскраві, які тільки бувають у морі зимової ночі, немов йому підморгували. Штефан дивився і йому зовсім не вірилось що він уже дома на рідні землі. Він ішов засніженою вулицею рідного села, по великому сніговому килиму який виблискував від місячних променів, а на зустріч йому ішов хлопчина і співав колядку: Зупинивши хлопчину Штефан привітався, та почав розпитувати його де мешкає Марія з сином. Хлопчик показав, промовивши:

— Ось там, вуйку, ідіть до кінця вулиці і побачите маленьку хатину. Він пішов туди. У грудях защеміло, стало важко дихати, коли підходив до хатинки.

А тим часом Марійка напередодні Різдва Христового поралася біля печі, випікала духмяні завиванці, бо їх полюбляв син Іван із парним молоком. Крізь віконні шибі хатини проглядало світло ліхтаря. Штефан постукав у двері, в сінях почувлися кроки.

— Хто там? — тихо спитала натруджена та стомлена Марійка.

— Марійко, це твій чоловік, Штефан.

-Я вас прошу, не жартуйте так зі мною, він у далеких світах, можливо вже і серед живих не має.

Та в душі Марійки щось стисло, вона відкрила сінешні двері і очам своїм не повірила: перед нею справді стояв він її Штефан. Це вже був не той стрункий красень, яким вона його запам'ятала там, у Варшаві. Перед нею стояв постарілий сивочолий та худорлявий чоловік. Марія кинулась Штефану на груди і зомліла. Штефан заніс її на

руках у хатину.

По селу швидко розійшлася чутка про повернення Штефана. Зійшлися сусіди, прибіг син і вже стояли вони всі троє разом, не могли надивитися один на одного та наговоритись...

Штефан заробив своїми мозолями у Канаді капітал. Прикупивши земельки і лісу, розпочав зводити великий будинок. Закупив у Німеччині багато сільськогосподарської техніки різні машини та найкращі породи коней. У великому їхньому господарстві закипіла робота.

Сім'я зажила щасливо та радісно. Іван уже парубкував, а Марія з Штефаном сиділи вечорами довго чоловік розповідав дружині про ту далеку Канаду: як там живуть наші бідолашні люди горбяться, щоб заробити того долара.

— Ох, Марійко, як тяжко він дається, той долар, нашому братові, заробітчани готові робити найтяжчу роботу, за яку канадець не візьметься за великі гроші, а наш брат і центам радий.

За звичкою Штефан носив на поясі черес, де тримав ті долари для всяких потреб.

Одного літнього вечора вони лягли спати, раніше ніж завжди. Штефан, знявши свого череса, поклав його під подушку. Помолившись, вони позасинали. На дворі стояла місячна ніч. Раптом хтось почав стукати сильно у двері, та кричати; "Карачки, відкривайте двері, із вашим сином сталася біда!". Штефан піднявся, не запалюючи ліхтаря підійшов до сінешніх дверей. Відчинив їх і йому межі очі, хтось вдарив каменюкою. Він упав на землю, тим часом до хати, ввірвалось двоє людей, які жбурнули на долівку Марію, схопили черес із доларами і втекли геть у нічну тишу.

Марія піднялася з долівки першою, отямившись почала голосити:

— Штефане, ти живий ?

— Так, моє серденько; тяжко промовив він-живий, напевно, в Бога маю щастя на життя.

Він ще знаходив у собі сили жартувати. Марія розірвала на собі сорочку, перев'язала Штефанову закривавлену голову.

— Матір Божа! — скрикнула Марія;

— Штефане, це ж були брати — близнюки Проданюки, які нещодавно наймалися до нас на роботу. До хати прибіг син Іван та зійшлися на крик сусіди.

-Я біжу до жандарма. А ти, сину, дивись за батьком — промовила Марія і вибігла з хати.

Село вже тихо спало, а Марія боса, не відчуваючи під собою ніг, бігла до жандарма. Забігши на подвір'я, почала голосити.

-Убили! Убили ! —В хаті жандарма почувся шурхіт потім рипнули сінешні двері, на подвір'я вийшов жандарм, почав питати.

— Хто вбив? І кого вбили?

— Брати — близнюки Проданюки, убили мого чоловіка Штефана. Жандарм, заспокоївши Марію, пішов із нею на обійстя Проданюків.

Зайшли на подвір'я. Жандарм почав гупати у сінешні двері.

— Відчиняйте, негайно! З часом зарипіли двері з'явився господар, а за ним вийшов один із його синів. Жандарм схопив хлопця за сорочку, приставив ліхтар до обличчя, побачив на сорочці кров, грізно запитав.

— Що бандити, вбили чоловіка і долари забрали ? Але близнюк ні в чому не зізнавався. Сказавши що кров на сорочці, то просто пустилась йому на танцях, де він гуляв із братом.

— Бандюга, а де ж твій брат? грізно запитав жандарм.

— Не знаю тихо відповів він.

Слідство тривало коротке, а на суді був лише один брат-близнюк, іншого в селі так більше і не бачили. На суді брат — близнюк ні в чому не зізнавався, не зважаючи на те, що був впізнаний Марією. За вироком отримав сім років в'язниці. У Штефана рани загоїлися, і з часом вони почали забувати про ту нічну пригоду.

Більша частина доларів зберігалася в іншому місці, їх було ще достатньо і сім'я продовжувала жити своїм життям ...

Минали роки. Одного разу, на Пресвяту Богородицю, селом пішла чутка, що з в'язниці випустили Проданюків. Пізно ввечері на толоці розпочали грати музиканти. На толоку зійшлися багато людей, щоб розвеселитися. Розпочалися танці. Тут з'явився і Проданюк відразу зчепився з хлопцями із сусіднього села, розпочалась між ними бійка, яка закінчилася, трагічною смертю для Проданюка. Під час бійки хтось із хлопців встромив ніж у саме його серце і він помер на місці.

Так була втрачена остання надія з? ясувати долю череса з доларами...

Пройшла сувора зима, і настали, теплі весняні дні, розпочалися роботи в полі.

Штефан із сином поїхали у поле орати. Іван уже зовсім дорослий і так схожий на свого батька. Любуючись ним, Штефан пригадав свої, студентські роки та друзів студентів. Куди їх доля розкидала?

Двома парами коней під'їхали на поле. Плугами почали розорювати цілину, яку недавно купили. Посередині стояв великий камінь, і щоб не оборювати його кожен раз, вони запрягли дві пари коней, вужиськими обв'язали каменюку і почали її рушити з місця. Раптом Іван закричав:

— Татку, татку, гляньте ваш черес лежить! Штефан підняв його із землі, витер, та почав відкривати кишеньки. Але звідтіля сипалося лише сміття яке з часом перетворилося з тих доларів.

З'явився звідкись вітер, завертівши, тим порохом і поніс його, геть.

— Бачиш, синку, — м'яко зітхнув Штефан, — Наша земля не хоче приймати ті долари, їх забрав вітер і поніс до Канади.

Батько і син ще довго стояли й дивились у чисте небо, як вітер піднімав рештки папірців, все вище й вище, крутячи ним. Відтягнувши ту каменюку в бік, вони виорали своє нове поле і не примітили як сонце, почало сідати. Десь у височині неба почала кружляти юрба ластівок, які виспівували своє захоплення висотою. Батько та син, заспівали стару галичанську пісню і погнали коней додому, де їх чикала Марія з свіжою вечерею.

— Ось така, доню ця проста, житейська історія наших пращурів, які посміхаються до нас із тобою з цього пожовклого від часу фото. Вона ще має своє продовження але то вже інша історія, про яку розповім іншим разом...